

Profiel en evolutie van de sociale uitkeringstrekkers anno 2001

Voorstelling van het jaarverslag van de RVA

De Rijksdienst voor arbeidsvoorziening was één van de eerste Belgische openbare instellingen die een activiteitenverslag met definitieve cijfergegevens over 2001 publiceerde. Dit zeer volledige referentiewerk telt meer dan 400 bladzijden informatie, cijfers en analyses en kan geraadpleegd worden op de RVA-website.¹ In deze bijdrage worden de belangrijkste vaststellingen met betrekking tot de evolutie van de sociale uitkeringstrekkers besproken.

Het economische gebeuren en de binnenlandse arbeidsmarkt

Ondanks de sombere ontwikkeling van de economische bedrijvigheid werden in België in 2001 in totaal nog zo'n 45 000 nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd (tegen 62 000 in 2000). De inkrimping van hun afzetmarkten heeft bedrijven ertoe aangezet eerder tijdelijke werkloosheid in te voeren voor hun werknemers dan over te gaan tot naakte ontslagen. Dat deze ontwikkeling reeds werd ingezet in de maanden vóór de aanslagen van 11 september blijkt uit de jaar-op-jaar evolutie van de tijdelijk werklozen om economische redenen. In het kielzog van een slabakkende economische groei is de daling van het aantal tijdelijk werklozen in daggemiddelde stilgevallen en is er zelfs een stijging sinds maart 2001.

De sterke groei van het arbeidsaanbod met 40 000 personen heeft niet belet dat het aantal werklozen (niet-werkende werkzoekenden) in 2001 nog kon

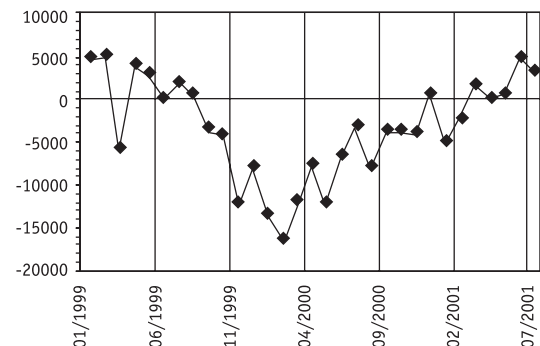
verminderen met ongeveer 4 700 (ter vergelijking: in 2000 noteerde men nog een daling van 33 200 op jaarbasis). Uit onderstaande grafiek blijkt wel dat de daling van het aantal niet-werkende werkzoekenden in september 2001 stilviel en er sindsdien zelfs weer een aan-groei is.

De gemiddelde werkloosheidsgraad in België daalde licht tot 10,7% van de beroepsbevolking tegenover 10,8% in 2000 en 11,6% in 1999. Deze quasi stabilisatie ver-hult evenwel, zoals hierboven ver-meld, de ombuiging in de dalende trend van het aantal werklozen die zich voordeed in het tweede semester van 2001.

Verandering ten opzichte van vorig jaar van het aantal tijdelijk werklozen om economische redenen in België (in daggemiddelde).

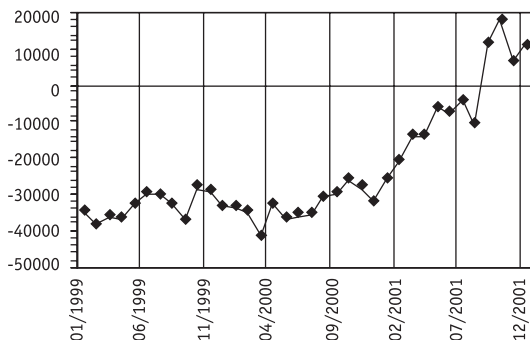
Figuur 1.

Verandering ten opzichte van vorig jaar van het aantal tijdelijk werklozen om economische redenen in België (in daggemiddelde).

Figuur 2.

Verandering t.o.v. vorig jaar van het aantal niet-werkende werkzoekenden in België.

Analyse van het geheel van de uitkeringstrekkers ten laste van de RVA

Evolutie volgens uitkeringsgroep

In 2001 is het aantal uitkeringstrekkers ten laste van de RVA zaagtandsgewijs geëvolueerd. De daling

van het aantal uitkeringstrekkers, die in 1994 begon, zette zich voort in het eerste semester van 2001. In het tweede semester daarentegen werd die dalende trend omgebogen en begon het aantal uitkeringstrekkers opnieuw te stijgen. Globaal gezien kan 2001 als goed noch slecht worden gekenmerkt aangezien het minder goed was dan in 2000, maar toch vergelijkbaar met de jaren 1998-1999.

Deze algemene evolutie wordt verder uitgediept wanneer de uitkeringstrekkers worden onderverdeeld in 4 verschillende groepen: de niet-werkende werkzoekenden (groep 1), de niet-werkende niet-werkzoekenden (groep 2), de werknemers die cumuleren met uitkeringen ten laste van de RVA (groep 3) en de werknemers in activering (groep 4).

De analyse volgens uitkeringsgroep leert dat de sedert 1995 ingezette daling van het aantal *niet-werkende werkzoekenden* (groep 1) zich ook nog in 2001 heeft voortgezet. Dit jaar lag hun aantal bijna 29% lager dan in 1995. Tussen 2000 en 2001 bedroeg de afname 1,5%. Het aantal *niet-werkende niet-werkzoekenden* (groep 2) is sedert 1995 onverminderd gestegen. Het aantal dat in 2001 werd op-

Tabel 1.

Evolutie volgens uitkeringsgroep en geslacht van het aantal uitkeringstrekkers ten laste van de RVA – Fysieke eenheden, jaargemiddelden (België, 1995-2001).

		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Groep 1	M	230 630	220 715	214 352	190 453	178 037	162 574	162 300
	V	301 744	292 257	280 964	256 872	239 632	222 648	217 073
	T	532 374	512 972	495 316	447 325	417 669	385 222	379 372
Groep 2	M	170 692	188 041	193 771	189 649	189 923	189 178	186 952
	V	71 214	82 870	91 545	98 670	105 734	116 046	122 737
	T	241 906	270 911	285 316	288 319	295 657	305 224	309 689
Groep 3	M	144 372	149 970	138 382	134 686	134 811	115 662	136 456
	V	117 854	92 082	97 033	106 885	121 185	126 923	142 439
	T	262 226	242 052	235 415	241 571	255 996	242 585	278 894
Groep 4	M		38	159	1 530	5 508	7 237	7 714
	V		130	460	1 837	6 198	8 786	9 707
	T		168	619	3 367	11 706	16 023	17 421
Totaal	M	545 694	558 764	546 664	516 318	508 279	474 651	493 422
	V	490 812	467 339	470 002	464 264	472 749	474 403	491 955
	T	1 036 506	1 026 103	1 016 666	980 582	981 028	949 054	985 377

getekend ligt 28% hoger dan in 1995. De toename die tussen 2000 en 2001 werd vastgesteld bedroeg 1,5%. Het *aantal werknemers dat een uitkering geniet* ten laste van de RVA (groep 3) was in 2000 teruggelopen, maar is in 2001 opnieuw gaan stijgen: +15%. Die vermeerdering is voornamelijk toe te schrijven aan de tijdelijke werkloosheid en de loopbaanonderbreking met vermindering van prestaties. Tot slot kon worden vastgesteld dat het aantal werknemers in *activering* in 2001 licht is toegenomen (+ 8,7%). Die stijging is heel wat kleiner dan de toename van 37% die in 2000 werd genoemd.

Evolutie volgens inactiviteitsduur²

De analyse van de jaar-op-jaarevolutie van de inactiviteitsduur van de volledig werklozen zegt veel over de evolutie van de economische conjunctuur van het land. Niet enkel de tijdelijke werkloosheid, maar ook de volledige werkloosheid met een duur van minder dan 1 jaar, wordt beïnvloed door de conjunctuurschommelingen. Ook al ligt er een bepaalde tijd tussen het moment waarop de economische conjunctuur gaat verzwakken of verbeteren en de weerslag ervan op de volledige werkloosheid, toch is er een onmiskenbaar verband. Het jaar 2001 was in dat opzicht bijzonder interessant.

In 2001 kon een toename worden vastgesteld van de volledige werkloosheid in de zeer korte duur-

klassen. Tegelijk trad er een vermindering het aantal werklozen met een inactiviteitsduur van 1 tot minder dan 5 jaar op, wat wijst op een vertragende economische conjunctuur. Dit duidt op het feit dat de arbeidsmarkt toch een opslorpemde capaciteit blijft behouden. Bij de zeer langdurige werklozen (5 jaar en meer) valt evenwel een stagnatie van het aantal werklozen te betreuren, wat erop wijst dat deze personen in de werkloosheid zijn vastgeraakt.

Naar geslacht zijn er hier wel enkele verschillen: de mannen worden sterker getroffen door werkloosheid met een duur van minder dan één jaar, maar geraken gemakkelijker uit hun langdurige werkloosheid.

Activeringsmaatregelen en activiteiten binnen de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen

De doorstromingsprogramma's en de dienstenbanen blijven veruit de belangrijkste *activeringsformules*, maar hun relatief gewicht is op een jaar tijd fors gewijzigd. Het aandeel van de doorstromingsprogramma's nam af met 5,4% en bedroeg nog 32,5%. Dat van de dienstenbanen nam toe met 2,6% en kwam uit op 59,3%. Bijna 90% van de totale toename aan activeringmaatregelen is toe te schrijven aan de dienstenbanen.

Tabel 2.

Evolutie van de volledig werklozen volgens geslacht en inactiviteitsduur – Fysieke eenheden, jaargemiddelden (België, 2001).

	Evolutie 2000-2001		Evolutie 2000-2001		Evolutie 2000-2001	
	Mannen	(%)	Vrouwen	(%)	Totaal	(%)
< 3 maanden	22 263	12,2	25 140	5,1	47 404	8,3
3-6 maanden	21 814	10,4	25 172	4,6	46 985	7,2
6-9 maanden	16 093	6,6	19 930	2,2	36 023	4,1
9-12 maanden	12 541	1,5	16 567	-0,7	29 107	0,2
1 tot 2 jaar	33 849	-2,4	48 013	-3,0	81 863	-2,8
2 tot 5 jaar	54 892	-6,3	83 184	-4,2	138 076	-5,1
5 jaar en meer	103 749	1	131 361	3,6	235 110	2,4

Binnen de *plaatselijke werkgelgenheidsagentschappen* werden het afgelopen jaar maandelijks gemiddeld minder tewerkgestelden geteld (-0,7%). Toch werden er *meer uren gepresteerd dan het jaar voordien* (+0,9%). Het gemiddelde lag op 30 uren per persoon per maand. Dit jaar werden 15,3 miljoen PWA-cheques verkocht, een toename met 0,9% tegenover 2000.

Brugpensioen

De trend van de vorige jaren zet zich voort: het aantal personen *in voltijds stelsel vermindert* (-4 528 personen) terwijl het *halftijds brugpensioen uitbreidt*, weliswaar op een laag *absoluut niveau* (+122 personen).

Binnen elke leeftijdsklasse daalt het totaal aantal mannen en vrouwen tussen 2000 en 2001. Het aandeel van de bruggepensioneerden in de leeftijds-

klasse van 50 tot 54 jaar nam af (-0,9 ppn), terwijl het aandeel van de leeftijdsklasse van 55 tot 59 jaar (+0,7 ppn), alsook het aandeel 60-plussers steeg (+0,4 ppn).

Loopbaanonderbreking

Algemene evolutie volgens geslacht en gewest

In 2001 werd de kaap van de 100 000 gerechtigden op onderbrekingsuitkeringen ruimschoots overschreden. Hun *aantal groeide aan met 15%*. Deze aangroei was iets kleiner dan in 1999, toen de invoering van nieuwe mogelijkheden voor loopbaanonderbreking voor ouderschapsverlof, medische bijstand of palliatieve verzorging (1998) en de uitbreiding in de privé-sector van het recht op loopbaanonderbreking tot 3% van het personeel (ook sinds 1998) zich nog meer liet voelen. Ondanks de sterke aangroei van mannelijke loopbaanonderbre-

Tabel 3.

Maatregelen tot activering van de werkloosheidsuitkeringen – Fysieke eenheden jaargemiddelde (België, 2000-2001).

	Tewerkgestelden		
	2000	2001	Evolutie 2000-2001
Doorstromingsprogramma's	6 065	5 665	-400
Dienstenbanen	9 086	10 332	1 246
Sociale Inschakelingseconomie	752	815	63
Banenplanuitkering	90	56	-34
Begeleidingsuitkering	16	550	534
Invoeg-interim	0	3	3
Totaal	16 009	17 421	1 412

Tabel 4.

Brugpensioen verdeeld volgens leeftijdsklasse, stelsel en geslacht (België, 2001).

Leeftijds- klasse	Voltijds brugpensioen			Halftijds brugpensioen			Totaal 2001		Totaal 2000	
	M	V	T	M	V	T	Aantal	%	Aantal	%
50-54 j	5 923	1 235	7 158	0	0	0	7 158	6,4	8 719	7,5
55-59 j	29 974	6 945	36 919	797	217	1 014	37 933	34,1	38 638	33,4
60+	60 479	5 395	65 874	173	28	200	66 074	59,4	68 213	59,0
Totaal 50+	96 375	13 575	109 950	970	244	1 214	111 164	100,0	115 570	100,0

kers zijn het toch *in hoofdzaak vrouwen* die er gebruik van blijven maken. Het aandeel van de mannen stijgt wel tot 17% in 2001.

Tabel 5.

Evolutie van het aantal loopbaanonderbrekers volgens gewest en geslacht – Maandgemiddelde op jaarbasis.

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	België
Mannen				
1996	4 435	1 519	425	6 379
1997	5 117	1 831	444	7 393
1998	6 349	2 073	501	8 924
1999	8 376	2 586	590	11 552
2000	11 226	3 099	693	15 019
2001	14 211	3 641	852	18 705
Vrouwen				
1996	29 655	14 022	1 892	45 569
1997	32 805	15 279	2 077	50 161
1998	39 968	17 244	2 370	59 582
1999	48 024	19 408	2 803	70 235
2000	56 851	22 088	3 336	82 275
2001	64 916	24 532	3 841	93 289
Totaal				
1996	34 090	15 541	2 317	51 948
1997	37 922	17 111	2 521	57 554
1998	46 318	19 318	2 871	68 506
1999	56 401	21 994	3 392	81 787
2000	68 077	25 187	4 030	97 294
2001	79 128	28 173	4 693	111 994

Verdeling volgens reglementering en type onderbreking

De gerechtigden op onderbrekingsuitkeringen volgens de reglementering van de privé-sector vormen de hoofdmoot met 87 452 eenheden (78% van het totaal). In de eigenlijke privé-sector worden maar 61 464 eenheden geteld. De overige loopbaanonderbrekers die volgens de reglementering van de privé-sector betaald worden, zijn contractuele personeelsleden in overheidsdienst of statutair

ren in dienst van de lokale en provinciale besturen, die ook aan de reglementering van de privé-sector zijn onderworpen. Omgekeerd zijn er van de 50 530 loopbaanonderbrekers in de openbare sector maar 24 542 (48,5%) die ook volgens de reglementering van de openbare sector betaald worden en dus statutaire personeelsleden zijn. Een kleine meerderheid van de loopbaanonderbrekers in openbare dienst is dus contractueel personeelslid.

Begunstigden van de speciale stelsels

De personen die een beroep doen op de speciale stelsels maken met hun 11 060 eenheden 10% uit van het totale aantal loopbaanonderbrekers.

Tabel 6.

Speciale stelsels van loopbaanonderbreking volgens geslacht (2001).

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Ouderschapsverlof	584	8 554	9 138
Ernstige ziekte	329	1 449	1 778
Palliatieve zorgen	29	116	144
Totaal	941	10 118	11 060

Ook hier zien we vooral vrouwen (91,4%). In 82,6% van de gevallen gaat het om ouderschapsverlof, in 16% van de gevallen wordt de onderbreking genomen om een ernstig zieke te verzorgen en 1,3% personen wenst palliatieve zorgen te verstrekken. De evolutie van deze speciale stelsels beantwoordt aan een *maatschappelijke noodzaak*: van bij de start in 1998 tot in 2001 nam hun maandgemiddelde toe tot 11 060 eenheden.

Richard van der Auwera
Jef Vanhemel
RVA

Noten

1. [Http://www.rva.fgov.be](http://www.rva.fgov.be).
2. De term 'volledige werkloosheid' omvat niet alle uitkeringstrekkers ten laste van de RVA; zo zijn de tijdelijk werklozen, de bruggepensioneerden en de personen in loopbaanonderbreking of in activering er niet in begrepen.